

Religionsfrihed

Spørgsmålsformulering: ”Indvandrere må frit kunne forkynde og udøve deres religion i Danmark”

Indledning: Generelt om debatten i forhold til spørgsmålsformuleringen

Spørgsmålsformuleringen hører til dem, der er vanskelige at indfange v.h.a. søgeord. De søgeord, der er valgt, er ”muslim,” ”islam” og ”moske” (alle trunkerede). Artikler om andre religioner end islam eller om religionsfrihed i mere abstrakt forstand kan således ikke forventes at blive en del af søgningen. Det forekommer dog rimeligt at antage, at spørgsmålet om religionsfrihed i overvejende grad er sammenfaldende med diskussionen om islam i Danmark.

Som med en række andre spørgsmål har også dette en generel karakter, der ikke typisk genfindes i de enkelte artikler – debatartikler undtaget. Der er derfor visse vanskeligheder forbundet med at slutte fra de konkrete spørgsmål, der behandles i artiklerne, til holdningspåvirkning vedrørende det generelle spørgsmål.

Dækningen i analyseperioden

I perioden fra januar 1999 til oktober 2002 er der 36 forsidesartikler, som har kunnet udvælges på grundlag af søgningen i PolInfo/InfoMedia. Af disse var 17 i Politiken, 9 i Jyllands-Posten, 7 i Information og 3 i Aktuelt. Det høje tal for Politiken hænger sammen med avisens intensive dækning af den såkaldte tørklædesag, hvor Politiken leverede 9 af i alt 14 forsidesartikler.

Dækningen af dette spørgsmål er karakteriseret ved forholdsvis få store nyheder i forhold til omfanget af stoffet inde i avisen – især på debatsiderne. Denne fordeling til trods vil den følgende analyse ikke komme nærmere ind på debatartiklerne, da der ikke umiddelbart kan konkluderes noget på grundlag heraf med det foreliggende teoretiske fundament. Zallers teori forudsætter, at opinionen påvirkes af en elitediskurs, men på debatsiderne er det meget vanskeligt at adskille elitediskurs fra udtryk for en eksisterende opinion. Det skal imidlertid bemærkes, at netop dette spørgsmål ville være velegnet til en mere detaljeret afdækning af samspillet mellem elitediskurs og nyhedsdækning på den ene side, og på den anden side den betydningsdannelse eller diskursive struktur, der udvikles i bredere kredse og i nogen grad uden for eliten og som lader sig aflæse i læserbreve m.v.

Temaer

Tørklædesagen

Med 14 forsidesartikler – de fleste i august 1999 og august 2000 er dette tema uden sammenligning det tungeste i perioden.

Sagen starter i august 1999, hvor det kommer frem, at bl.a. FDB, Aldi, Magasin og Dansk Supermarked ikke accepterer, at ansatte med kundekontakt bærer muslimsk hovedtørklæde. Det er primært FDB med den tidligere radikale kulturminister Ebbe Lundgaard som formand, der kommer i skudlinjen.

Det diskuteres, om reglerne for de ansattes påklædning udgør en overtrædelse af den 3 år gamle lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. Arbejdsminister Hygum erklærer, at det gør det – tilsyneladende i modstrid med udtalelser fra forgængeren Jytte Andersen i forbindelse med lovens vedtagelse i Folketinget. Ministerens udmelding får bl.a. FDB til at melde ud, at man nu

vil tillade tørklæderne for ikke at overtræde loven. Dansk Handel og Service går imidlertid ind i sagen, hvorefter FDB igen skifter standpunkt. Den foreløbige ende på sagen bliver, at fagbevægelsen arbejder på at få spørgsmålet prøvet ved domstolene.

Det er ikke kun FDB, der i løbet af få dage skifter standpunkt. Ekstra Bladet tordner indledningsvis mod Ebbe Lundgaard blot for et par dage senere at erkende, at man lod sig rive med af den politiske korrektheds bølge – som man så tordner mod med tilsvarende styrke. Jyllands-Posten på den ene side og Information, Politiken og Aktuelt på den anden placerer sig forventeligt på linje med henholdsvis den sene og den tidlige ekstrabladsredaktion. Sagen afføder en betydelig mængde læserbreve for og imod såvel tørklæder generelt som arbejdsgivernes ret til at afgøre, om de ansatte må bære dem.

Tørklædesagens anden runde starter i august 2000, da Magasin dømmes i en sag anlagt af en erhvervspraktikant, der blev sendt retur til skolen, fordi hun ikke ville lægge tørklædet. Dommen får dog ikke umiddelbart FDB og Dansk Supermarked til at ændre politik. I modsætning til Magasin har de to kæder et uniformskrav, hvorfor de ikke mener, at dommen kan overføres på deres ansatte. Denne fortolkning modsiges imidlertid af juridiske eksperter, der citeres i aviserne. De konservative og Dansk Folkeparti bebuder en lovændring.

I forbindelse med tørklædesagen diskuteres det bl.a. om retten til at bære tørklæde på arbejdet er positiv eller negativ for integrationen af udlændinge. Flere argumenterer for, at denne ret vil afholde arbejdsgivere fra at ansætte muslimske kvinder, og netop den vanskelige besvarelse af dette spørgsmål kan være en medvirkende årsag til den beskrevne holdningsforvirring. Flere større arbejdspladser – bl.a. DSB og McDonald's – arbejder med egne uniformstørklæder, mens IKEA direkte søger at profilere sig på en tolerant politik på området.

Efter et par ugers betænkningstid beslutter Magasin ikke at anke dommen, men tillade tørklæderne, og i december vælger også FDB at tillade tørklæder hos personalet. I april 2001 kan Jyllands-Posten på forsiden berette, at sygehusene er i gang med at indføre uniformstørklæder bl.a. som et led i forsøget på at tiltrække sygeplejersker.

Tørklædesagen afføder 6 forsider i august 1999, 7 i 2000 og 1 i 2001.

Bøn på arbejde

"Der er visse sider af den muslimske religion, som jeg ikke kan acceptere. Det må eksempelvis ligge fast, at vi i Danmark arbejder på arbejdspladsen, og det kan ikke hænge sammen, hvis arbejdet skal afbrydes fire gange om dagen af bøn. Det skal vi være ærlige nok til at sige," citeres statsminister Nyrop Rasmussen for på forsiden af Jyllands-Posten den 28. november 2000. Statsministeren høster kritik fra en bred front af bl.a. politiske modstandere og også socialdemokrater, fagbevægelse og indvandrerorganisationer, og erhvervslivet finder ikke, at der er et problem på området. Midt i december vælger statsministeren at beklage sin udtalelse, efter at Enhedslisten har truet med at stille et mistillidsvotum.

2 forsider i Jyllands-Posten, 1 i Information.

Muslimsk gravplads

I starten af 2001 nedsætter regeringen en arbejdsgruppe, der skal finde egnede grunde til en muslimsk gravplads. I maj annonceres det, at en sådan grund er fundet i Brøndby Kommune, som efter forhandlinger med kirkeministeren er indstillet på at lade grunden benytte til formålet. I løbet af et par dage løber projektet imidlertid ind i vanskeligheder, idet grunden viser sig at være ejet af

Københavns Kommune og ligge i byzone og ikke – som antaget – i landzone. Det sidste betyder, at grunden bliver væsentligt dyrere end først antaget. Herefter følger en række tovtrækkerier mellem Brøndby Kommune, Københavns Kommune og Kirkeministeriet, hvor Brøndby bl.a. ændrer lokalplanen, så grunden omdefineres til landzone.

I august stiller IND-sam en garanti på tre millioner kroner for indkøb af grunden, og efterfølgende lover kirkeministeren, at foreningen vil kunne købe til denne pris. Vurderes grunden højere, betaler staten differencen. Kirkeminister Lebech når imidlertid ikke at formalisere aftalen i Folketinget, før der udskrives valg, og ved årsskiftet erklærer den nye kirkeminister, at hun ikke agter at følge aftalen, hvorefter projektet falder til jorden.

3 forsider i Politiken – 2 i maj 2001 og én på årets sidste dag.

Mindre mediebegivenheder

- Der er med mellemrum historier vedrørende muslimer i folkeskolen. Det er bl.a. spørgsmål om skolemad, indholdet i visse fag, badning i forbindelse med gymnastik og svømning og inddragelse af muslimske helligdage i undervisningen.

4 enkeltstående forsider i perioden (3 i JP, 1 i Aktuelt)

- I januar 2000 er der forespørgselsdebat i Folketinget om den muslimske trussel mod dansk kultur på Dansk Folkepartis foranledning. Debatten former sig som et opgør mellem DF på den ene side og regeringen og venstrefløjen på den anden.

Forside i Information

- Muslimske imamer i Danmark er med jævne mellemrum i fokus. Ikke mindst problematiseres det, at imamerne ikke uddannes i Danmark og derfor ikke er gode til at vejlede om islams forening med det danske samfund. Derudover er der sager om enkelte imamers markante udtalelser.

4 enkeltstående forsider i perioden (2 i Politiken og 2 i Information)

- I 2002 er der debat om forbud mod den muslimske organisation Hizb-ut-Tahrir og om vækkelsesprædikant Moses Hansens kampagne på Nørrebro, uden at disse emner dog når forsiden i de analyserede aviser.

Konklusion

Tørklædesagen har i kraft af den massive dækning umiddelbart det største påvirkningspotentiale. Det er imidlertid ikke muligt at afgøre i hvilken retning, en holdningspåvirkning vil gå. Det er tænkeligt, at spørgsmålets håndgribelighed vil skabe bevægelse i begge retninger. Ligeledes kan der argumenteres for en polarisering af holdninger som følge af, at fronterne trækkes op, men også for det modsatte på grundlag af, at den betydelige debat bringer mange forskellige hensyn på bordet.

Spørgsmålet om en muslimsk gravplads har mest karakter af en praktisk diskussion, idet ingen af de involverede parter modsætter sig, at der skal være en gravplads. Statsministerens udtalelser om bøn på arbejdet skaber en meget ensidig modreaktion, som dog næppe er stor nok til at kunne rykke nævneværdigt ved det generelle spørgsmål.

På denne baggrund giver mediestrømmen ikke anledning til en forventning om bevægelser i opinionen vedrørende spørgsmålet om religionsfrihed.